

Folk- och Världsmusik

Folkmusik är ett luddigt begrepp, men ofta är det:

- Traditionella låtar
- Låtar som lever vidare mestadels muntligt traderade
- Låtar med ett par generationer på nacken
- Kopplat till den nationella eller regionala kulturen.
- Olika sånger och danser som kopplas samman med årstider och händelser i människors liv, t.ex. vaggvisor, blues och folkdans.
- Musik kan reflektera flera olika kulturer→ folkmusiken flyttar dit folket flyttar.

Världsmusik är musik typisk för ett särskilt land eller område, och som fått ett internationellt erkännande och spridits utanför platsens gränser. Eftersom folk flyttar runt om i världen och lär ut musiken

via muntlig tradition kommer det att finnas oändligt med versioner av sånger, låtar och danser.

Traditionell låt: Låten kan inte kopplas samman med någon upphovsman (låtskrivare)
Muntlig tradition: Man lär sig genom att lyssna och härma någon som kan låten.

Kunskapskrav

- Föra resonemang om musikens olika funktioner och vilken betydelse den har och historiskt har haft för individer och samhällen

- Urskilja och jämföra musikaliska karaktärsdrag från olika genrer och kulturer

- Urskilja olika instrument och beskriva dess funktion i olika sammanhang

<https://skol.createlife.se/varldsmusik/>

Jorden runt

På 1980-talet började man tala om världsmusik, World Music. Med det avser man folkmusik från olika kulturer men också nykomponerad musik som tagit intryck från den traditionella folkmusiken. Världsmusik är egentligen allt utom västerländsk rock -och konstmusik.

Många sånger och instrument är typiska kanske bara för ett land, medan andra instrument och musiktraditioner förekommer i många länder. Vi känner bättre till konstmusiken, eftersom de ofta kunde teckna ned sin musik och sprida den.

Man kan dela in de olika musiktyperna i:

- Folkmusik
- Konstmusik
- Populärmusik

Folkmusik spelas och sjungs av alla. Det finns ingen direkt skillnad mellan utövare och lyssnare. *Konstmusik* uppstår med institutioner med makt och pengar, i Europa och furstehoven som knöt till sig musiker och kompositörer. Med *Populärmusiken* sprids musiken till massorna. I Europa började man redan på 1500-talet trycka sånger för att sprida. I Sverige har vid de s.k. Skillingtrycken, som förekom ända in på 1900-talet.

EUROPA

Nationen är en konstruktion – den uppstår när människor är överens om att den finns. Under 1800-talet spreds idén att nationens folk ansågs höra ihop av djupare skäl – folket tänkte och levde på ett typiskt sätt. Vissa instrument har blivit symboler för länder. Vi börjar denna resa på hemmaplan...

Svensk folkmusik

- Spelman
- Fäbod – Kulning, vallhorn, trälur
- Fiol, dragspel, nyckelharpa
- Jojk

Spelmannen och Spelmanslag

Spelmannen stod för dansmusik och musik till högtider i det gamla bondesamhället i Sverige. När flera spelmän organiserar sig och spelar tillsammans heter det *Spelmanslag*. Nu kan man bli spelman oavsett vilket kön man identifierar sig med och ofta är spelmannslagen öppna för alla som kan och vill spela musik tillsammans.

Viktiga instrument i svenska folkmusik är stråkinstrumenten fiol och nyckelharpa. Andra vanliga instrument är dragspel som även mungiga, säckpipa näverlur och kohorn som finns med i arsenalen att känna till också.

Fäbod med Kulning, lurar och vallhorn

På fäboden hade man korna på sommarbete och musiken spelade en stor roll. För att locka på djur och att prata med folk väldigt långt bort kunde man använda sig av kulning. **Kulning** är en sångteknik man använde sig av på fäboden, med hög ljudvolym. Man använde sig också av **lurar** av trä eller horn från korna - **vallhorn**. Horn och lurar ansågs ha magisk kraft som kunde besegra vilda djur, troll och jättar -men bara när man arbetade.

Jojk

För samerna är jojkarna ett sätt att uttrycka sina känslor inför en bestämd person, ett föremål, en viss situation. (Juoikam = sjunga)

Nyckelharpa

Det finns flera avbildningar av nyckelharpor i medeltida kyrkor, framför allt i Uppland. Det äldsta kända instrumentet har inskriptionen 1526. Med folkmusikvågen på 70-talet spreds nyckelharpan – från sitt traditionella fäste i Uppland – ut i landet men också långt utanför Sveriges gränser. I början av 2000-talet väcktes flera motioner i riksdagen om att utnämna nyckelharpan till officiellt nationalinstrument.

LYSSNA – Svensk musik

Folkdans - [Västgötapolska](#) →

<https://youtu.be/wVx5RJoJwnA>

[Oxdansen](#) →

<https://youtu.be/qUr93II0-xk>

Kulning - [Jonna Jinton](#) →

<https://youtu.be/QGJgP28Yso4>

Jojk - Mari Boine – [Maze](#) →

<https://youtu.be/8oRgnToqkEU>

[Sami Jojk](#) →

https://youtu.be/D_McuNpDA_M

Nyckelharpa – Johan Hedin - [Aria Annenhof](#) →

<https://youtu.be/WkWfNFtZbe4>

Magnus Holmström- Polska från [Dorotea](#) →

<https://youtu.be/W3sxNL84gZY>

SPELA – Svensk musik

[Opp å ut å gå](#) →

<https://youtu.be/nI279GsLvpQ>

[Uti vår hage](#) →

<https://youtu.be/ybyLlvqmZus>

STORBRITANNIEN

Irland

Tin whistle

En äkta irländsk reel spelas på tin whistle. Det är en enkel plåtflöjt med 6 hål och mycket genomträngande ton, spelas på Irland, i USA. och på många andra håll.

Bodhran

Ramtrumma som ursprungligen användes instrumentet huvudsakligen i ceremoniella sammanhang, men från mitten av 1900-talet används den mer i irländsk folkmusik, främst till dansmelodier, *jigs* och *reels*.

Celtic harp – Cláirseach

Den här typen av gaeliska harpor har funnits på Irland sedan medeltiden. En traditionell cláirseach har metallsträngar av mässing. Harpan är starkt kopplad till episk sång och hjältedikt.

LYSSNA – Irländsk musik

Riverdance- [Irish Step](#) →

<https://youtu.be/HgGAzBDE454>

Pubmusik- The Dubliners – [Wild Rover](#) →

<https://youtu.be/9iRRvjiHDkw>

Sånger- [The Bonnie banks of Loch Lomond](#) →

<https://youtu.be/gb8AGuD2uOI>

Irish Reels on Tin Whistle, [Bodhran and Celtic Harp](#) →

<https://youtu.be/NPLjRj5fNI>

SPELA – Irländsk musik

Shanty - [What shall we do with the drunken sailor](#) →

<https://youtu.be/qGyPuey-1Jw>

Skottland

Säckpipa -Highland Bagpipe

Den högländska säckpipan kan spåras tillbaka till 1500-talet. Då användes den vid de skotska klanernas möten och som militärinstrument. Senare spreds instrumentet med arméerna till många av de brittiska kolonierna. Än idag spelar den samma roll i band och som soloinstrument. I mitten av 1700-talet publicerades "A Complete Theory for the Highland Bagpipe". Med undervisning skulle man bibehålla instrumentets status som nationalsymbol.

LYSSNA – Skotsk musik

Säckpipa

Shipping up to [Boston/ Enter Sandman-2018](#) →
<https://youtu.be/HXm8JdC4k4c>

[Auld lang syne](#) →
<https://youtu.be/to1xT93IIUI>

[Bagpipes and Drums High street -2016](#) →
<https://youtu.be/j6w7kVCG6FA>

SPELA Skotsk musik

[Auld lang syne](#) →
<https://youtu.be/PHArJzJ697A>

[Loch Lomond](#) →
<https://youtu.be/rWJNdM2MYIc>

England

Carols

Carols är sånger som har blivit synonyma med engelsk musik. I synnerhet när det gäller julsånger (Christmas carols) så är dessa oerhört populära världen över.

Shanty

Shanties är sånger som traditionellt framförs av sjömän till havs, och de förknippas både med australisk och engelsk musik. Många shanties är långsamma men ändå rytmiska, och de framförs ofta som call-and-respons, dvs. en försångare sjunger en fras och resten svarar.

Morris dans

En engelsk folkdans som ackompanjeras av instrument. Oftast fiol och *pipe and tabor*, en sorts flöjt och en sorts trumma som båda två spelas av en musiker. Morris är en rytmisk och koreograferad dans som ofta använder sig av rekvisita i form av exempelvis svärd.

Morris Dance

LYSSNA – Engelsk musik

[Morris - dans](#) →

<https://youtu.be/EHQOZ9sVaJU>

Carols – [The first Noel](#) →

https://youtu.be/QTog6_FreYw

Noel, Noel – [Eve 6](#) →

<https://youtu.be/LyA7oEuWpk8>

SPELA - Engelsk musik

Shanty - [Blow the man down](#) →

<https://youtu.be/ltFqjjLPicA>

Tyskland och Alperna

Jodding

Sångstil som framförallt utövas i alpländerna, med Tyrolen som centrum. Jodding grundar sig på snabb växling mellan brösttoner och falsett-toner. Jodding är vanligt inom country.

Alphorn

Namnet används allmänt för långa trätrumpeter i herdekulturer. Liknande instrument finns bl. a. i Skandinavien och i de tyska högländerna. Alphornen kan vara upp till fyra meter långa.

Hackbräde, cimbalom

Hackbräde, även känt som cimbalom är ett stränginstrument av cittratyp, i samband med ungersk och annan central- och östeuropeisk musik. Instrumentet består i princip av en grund öppen trälåda med strängar spända över öppningen, man slår på strängarna med pinnar.

LYSSNA –Tysk musik

Jodding- [Franzl Lang](#) →

<https://youtu.be/vQhqikWnQCU>

Tyroler, alphorn, hackbräda- [Tyrol medley](#) →

https://youtu.be/MvFFb_oUvzY

[Bei mir bist du schön](#) →

<https://youtu.be/ljeyWn90rV4>

SPELA - Tysk musik

Bei mir bist du schön/[Bär ner mej till sjön](#) →

<https://youtu.be/1N1aLhJAlA4>

Italien

Folkmusiken har varit okänd och har levt vidare med olikheter i olika delar av landet. Många sånger hör ihop med danser. **Tarantella** är en folkdans från syd Italien. Enligt folktro kunde man bota ett bett från giftspindeln Tarantella genom att dansa tills man sjönk ihop av utmattning. **Mandolin** är ett vanligt instrument som används både i folkmusik och konstmusik. Andra instrument är fiol, klarinett och dragspel.

LYSSNA – Italiensk musik

Tarantelladans - [Tarantella](#) →
<https://youtu.be/zd68UBpmLVU>

Mandolin - [Santa Lucia](#) →
https://youtu.be/_kORNIKnUVE

Frihet - [Bella Ciao](#) →
<https://youtu.be/O6oR4xK6xe8>

SPELA – Italiensk musik

[Bella Ciao](#) →
<https://youtu.be/dnozW23LGCM>

[O sole Mio](#) →
<https://youtu.be/uCICKwx01Js>

Spanien

Folkmusiken i norra Spanien har tagit intryck från Frankrike och Italien medan man i södra Spanien kan hör intryck från Nordafrika och Mellanöstern. På 1500-talet blev landet kristet, då flydde araber, judar och zigenare till södra delen, Andalusien. Där sjöng de klagosånger, canto jondo som på 1800-talet spred sig och utvecklades till **flamenco**, dans och sång till gitarrackompanjemang. Texterna är dramatiska, ofta om olycklig kärlek. Araberna som kom till Spanien, tog med sig gitarren. Andra kända folkdanser är fandango och zapateado.

LYSSNA – Spansk musik

Flamenco - [Flamenco Dance](https://youtu.be/xqxJMCQxb_Q) →
https://youtu.be/xqxJMCQxb_Q

[Amazing flamenco](https://youtu.be/sFUC5ROtN8M) →
<https://youtu.be/sFUC5ROtN8M>

Folk music – [Las lavanderas](https://youtu.be/2XKeQeF97GQ) →
<https://youtu.be/2XKeQeF97GQ>

Rumba Catalana – [Bongo Botrako- Todos los dias](https://youtu.be/2Fy8P1MVfsQ) -2011 →
<https://youtu.be/2Fy8P1MVfsQ>

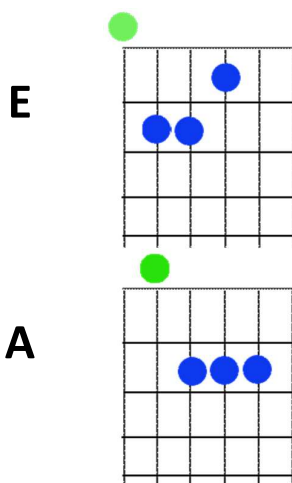

SPELA – Spansk musik

Gitarr: En spansk ackordprogression

E-dur – upp ett band – F – upp två band – G

A-dur – upp ett band – Bb – upp två band – C

Grekland

I Grekland har det funnits ett rikt kulturliv redan under antiken, långt före Kristi födelse. Man har fått impulser både från väst och öst. Man kan höra drag av turkisk och arabisk musik i melodier och klangfärger. Typiskt drag är de växlande taktarterna. Vanliga instrument är oboe, klarinett, luta, fiol, stor trumma, cimbalom (hackbräde) och framförallt –**bouzouki**.

Bouzoukins resa

Kriminell → rebell → nationell

Bouzoukin har inte alltid varit respekterad. Det grekiska borgerskapet uppfattade instrumentet som ett arv från orienten. Det spelades på bl.a. tavernor och horhus. Statusen var låg. Instrumentet förknippades ännu på 1930-talet med kriminalitet, droger och sex. Under juntatiden 1967–1974 använde Mikis Theodorakis bouzoukin i sin konstnärliga kamp mot juntan – en symbol i kampen mot förtrycket. När juntan föll blev det rebelliska instrumentet istället en samlande nationell symbol för det grekiska folket.

LYSSNA –Grekisk musik

Bouzouki - [The Great Bouzouki](https://youtu.be/vfR3QAQaYig) →
<https://youtu.be/vfR3QAQaYig>

[Zorba dans](https://youtu.be/kG12C1oX5Eo) →
<https://youtu.be/kG12C1oX5Eo>

[Bouzouki metal](https://youtu.be/OrDapvzlfm0) →
<https://youtu.be/OrDapvzlfm0>

7/8
Folkdans i 7/8 - [Katevas](https://youtu.be/wvul9U03Bvg) →
<https://youtu.be/wvul9U03Bvg>

SPELA – Grekisk musik. [En sång till friheten](https://youtu.be/OtYdCP8YnK8) →
<https://youtu.be/OtYdCP8YnK8>

AFRIKA

Afrika består av ett femtiotal länder med kanske fler än 800 språk. Hur många musikformer kan det då finnas? Man kan dela in Afrika i tre musikaliska delar. I norr är det mer arabiska tongångar och instrument, Söder om Sahara och speciellt Västafrika har mer av trumtraditioner. I Sydafrika är det mer tradition av körsång. Då speciellt arbetarna i gruvorna som sjöng för att underlätta det hårda arbetet.

Västafrika

I Gambia och Senegal finns olika musiktraditioner beroende på vilket folk och vilket område man tittar. Mandinka folkets musiker kallas för *Jalis* och de är de som sjunger, spelar kora och berättar historier.

Viktiga instrument:

Balafon, Kora och Djembe.

Zimbabwe

Mbira - Kalimba

Hos Shonafolket i Zimbabwe, har mbiran varit ett dominerande instrument i över tusen år. Kolonialtidens missionärer gjorde sitt bästa för att utrota mbiramusiken, men när Zimbabwe blev självständigt 1980 återupptogs de gamla traditionerna. Idag finns mbiran i stora delar av södra Afrika. Instrumentet i en stor kalebass med metalltungor som man på med tummarna, vi kallar det tum piano.

LYSSNA – Afrikansk musik

[Mbira Music](#) →

<https://youtu.be/7tg8FXW79Tk>

Duduk - [Pyramids of Egypt](#) →

<https://youtu.be/KC6EfLdAIVA>

Gambian [Kora player](#) →

<https://youtu.be/SvzTu-MyTDU>

Drummers from Ghana- [Agoo](#) →

https://youtu.be/z_bR68NUHFw

South African Choir - [Shosholoza](#) →

<https://youtu.be/2aFIQS4k3wo>

Miriam Makeba – [Pata Pata – 1967](#) →

https://youtu.be/INeP3hrm_k

Ngoma = musiken del av en kollektiv totalupplevelse.

Polyrytmik = Flera rytmiska mönster samtidigt, t.ex. 2 mot 3.

Call-and-Response – Växelsång, försångare och svar.

SPELA - Afrikansk musik

[Bele Mama](#) →

<https://youtu.be/64zxhthFfFc>

[Banuwa](#) →

<https://youtu.be/pDOSQbl30kl>

NORDAMERIKA

Mexico

Har ett rikt musikliv med mängder av lokala musikstilar. Mest känd är **mariachi** musik. Det är ett slags trubadurmusik på stränginstrument, mest olika gitarrer.

LYSSNA - Mexikansk musik

Ritchie Valens- [La Bamba](#) →

<https://youtu.be/Jp6j5HJ-Cok>

Mariachi Sol De Mexico- [Guadalajara](#) →

<https://youtu.be/vtRn2qmmOes>

SPELA - Mexikansk musik

[La Bamba](#) →

https://youtu.be/AZ_GFkvfBHc

Hawaii

Musik från det ursprungliga hawaiianska folket är till stor del religiös och omfattar sång och dansmusik. Hawaii gitarren gav upphov till Countryns steel guitar.

Hawaii gitarr spelas med gitarren liggande horisontellt i knät. En metallstav förs över strängarna. På höger hand har man fingerplektrum fastsatta. Låter som slidegitarr. I Country & Western används *steel guitar* -en elektrifierad variant på samma idé.

Ukulele är ett litet 4 strängat stränginstrument med ursprung i Portugal. Den fick stor spridning på Hawaiiöarna under 1800-talet och spred sig vidare till europeisk och amerikansk musik under 1920-talet.

LYSSNA – Hawaiiansk musik

Hawaii- [Aloha Oe](#) →

<https://youtu.be/-fOQmQCtBbM>

Hula Halau [O Kamuela](#) →

<https://youtu.be/YR0KgQQRKqo>

Jamaica

Musiken i Västindien –Trinidad, Antillerna, Kuba, Jamaica, Bahamas är mycket förknippat med reggae. En viktig stil är också calypso, som utbreddes sig i Västindien under andra världskriget.

LYSSNA – Jamaikansk musik

Bob Marley –[Buffalo Soldier](#) →

<https://youtu.be/uMUQMSXLIHM>

Byron Lee and the Dragonaires – [Jamaican Ska](#) →

<https://youtu.be/Jt10udQEK1k>

The Nice Music Project 5- [Jamaica Farewell](#) →

<https://youtu.be/eSXdUkNLE0>

Steel Drum - [Island in the Sun](#) →

<https://youtu.be/yAS5d5cuGn8>

SPELA – Jamaikansk musik

[Jamaica Farewell](#) →

<https://youtu.be/JyBa5eTYg6M>

[Island in the sun](#) →

<https://youtu.be/ckgQslapRUM>

Trinidad/ Tobago

Steelman

På 1930-talet byggdes en oljeindustri upp på Trinidad. Med den kom oljefaten. En förening av bl. afrikanska trumtraditioner och kinesisk gongtillverkning ledde fram till karnevalens oljefatsinstrument. Steelpan tillverkas av oljefat som kromats. I fatet bankas bucklor som ger olika tonhöjd. Man slår med gummiklädda klubbor på bucklorna. Instrumentet byggs i flera tonlägen – från bas till sopran. Från början hade männen monopol på att spela i steel band. Sedan 1986 finns steelpan spel på det obligatoriska skolschemat. Det har bidragit till att flickorna nu är i majoritet i dagens skolband. År 1992 utsåg parlamentet i republiken Trinidad och Tobago steelpan till landets nationalinstrument.

Cuba

Kubansk musik handlar i väldigt många fall om sammansmältningar av musik med spanska rötter, och musik med afrikanska rötter. Genom dessa influenser har det skapats många nya former av musik på ön. Dansrytmer som mambo, cha-cha och son som är ursprunget till salsa. Det är komplexa rytmiska element från Västafrika som blandats med melodiska och harmoniska element från Spanien. Instrument: Claves, Guiro (gurka), maracas och timbales.

LYSSNA – Cubansk musik

Guantanamo – [Frihetssång -1929](#) →

<https://youtu.be/Km-8dQA2bfA>

[Street music -2019](#) →

https://youtu.be/_JfN3c4Y-k

[Afrikanska rötterna](#) →

<https://youtu.be/UvNu1aCUefw>

Irakere – [Juana 1600](#) →

<https://youtu.be/JTBkMiSCcu0>

SPELA – Cubansk musik

[Guantanamo](#) →

<https://youtu.be/VZEtQo87n2I>

SYDAMERIKA

Sydamerikansk musik innehåller massor av olika stilar, rytmer och danser. Vi djup dyker inte i detta utan fokuserar på några instrument som är typiska för de flesta genrer i området. Vi vet inte så mycket om hur indianernas och Maya-folkets musik kan ha låtit, innan kolonisterna från Spanien nådde kontinenten. Sydamerikansk musik på den tiden tros dock ha varit slagverk- och träblåsbaserad, utifrån väggmålningar som hittats.

Viktiga instrument: Congas, claves, maracas, ko-klocka och guiro (gurka).

Eva Ayllón – [El muñeco de la ciudad](https://youtu.be/LgrwUOFwJho) →
<https://youtu.be/LgrwUOFwJho>

Brasilien

Brasilien förknippas ännu i hög grad med **samba**. Den är sensuell liksom den Argentinska tangon. Men samban är mer snabb och hetsig, fick spridning från ca 1900. Runt 1960-talet så blandades samban med jazz och då uppstod **bossa novan**.

Claves – Träpinnar med slår mot varandra i olika rytmer.

Instrumentet är döpt efter samlingsnamnet för de olika rytterna: Claves.

Congas – Större trummor gjorda i trä och skinn. Från Sydamerika.

LYSSNA – **Brasiliansk** musik
Amazing [Batacuda Brasileira](https://youtu.be/iQLvGghaDbE) →
<https://youtu.be/iQLvGghaDbE>

Kaoma- [Lambada](https://youtu.be/iyLdoQGBchQ) →
<https://youtu.be/iyLdoQGBchQ>

[Samba rhythms –TED](https://youtu.be/z8v21zdpNLs) →
<https://youtu.be/z8v21zdpNLs>

Argentina

Tango är en pardans som utvecklades i Buenos Aires och Montevideos immigratorkvarter mot slutet av 1800-talet

Bandoneón är ett fyrkantigt dragspel. I början av 1900-talet började man spela bandoneón i argentinska dansorkestrar. Sedan dess är instrumentet intimt förknippat med argentinsk tango. Uppfanns i Tyskland på 1840-talet av musikern Heinrich Band, som döpte sin uppfinning till Band-Union.

LYSSNA – Argentinsk musik
Astor Piazzolla – [Los Suenos](https://youtu.be/qLrVOGIoDEA) →
<https://youtu.be/qLrVOGIoDEA>

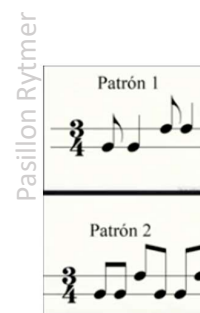

Ecuador

Pasillon

Denna genre skapades under 1800-talet och kombinerar stilar som spansk pasodoble och vals. Pasillo är ofta långsam, och spelas vanligen med ett stränginstrument, akustisk gitarr och någon flöjt.

LYSSNA – Ecuador musik
[10 Pasillos Ecuador](https://youtu.be/ZSgJDarCREo) →
<https://youtu.be/ZSgJDarCREo>

Charango

Den charango är en liten gitarr från Anderna som förmodligen har sitt ursprung, efter europeiska stränginstrument instrument infördes av den spanska under kolonisation. Instrumentet är utbrett i de andinska regionerna Bolivia, Peru, Ecuador, norra Chile och nordvästra Argentina, där det är ett populärt musikinstrument som finns i många olika former.

Bolivia

Musikaliska rötter i *inkakulturen*.

Huyano är en dansrytm i tretakt med influenser från spansk kolonisation.

Instrument:

- Quena (flöjt),
- Zampona (panflöjt),
- Charango (femsträngad gitarr),
- Bombo (trumma med getskinn)

Panflöjt

Panflöjten spelas i grekisk mytologi av guden Pan. Det tillverkas vanligen av bambu. I trakterna kring Peru och Bolivia kallas panflöjten för *siku* där man också har hela orkestrar med panflöjter i olika storlekar.

LYSSNA – Andernas musik

[Ritmo Huayno på Charango](https://youtu.be/Eny1RY5Jvq8) →
<https://youtu.be/Eny1RY5Jvq8>

[Leno Verde Panflöjt](https://youtu.be/VN6cfJB9e0I) →
<https://youtu.be/VN6cfJB9e0I>

SPELA – Sydamerikansk - musik

[El condor Pasa](https://youtu.be/h_EB1eJ9fqw) →
https://youtu.be/h_EB1eJ9fqw

[Fritiof och Carmencita](https://youtu.be/hW3ZBuMfsvo) →
<https://youtu.be/hW3ZBuMfsvo>

ASIEN

Mellanöstern

”Mellanöstern” innefattar många länder. Några av dem är Irak, Iran, Egypten, Syrien och Turkiet. Många arabiska genrer utgår ifrån improvisation med sjungen poesi som utgångspunkt. Magdans anses vara världens äldsta dans och har sina rötter i Egypten.

Viktiga instrument: Fiol, Dragspel, Oud, Darbukka, tamburin.

Oud

Oud

Arabisk luta. Föregångaren till gitarren.

Darbukka

En trumma man har i knät, gjord av keramik och fiskskinn.

Darbukka

LYSSNA - Arabisk musik

[Oud music](#) →

<https://youtu.be/KyNXeCfPB2U>

[Palestinian Dabkeh Dearborn](#) →

https://youtu.be/0Zzy_p_Mdos

[Best of Lebanese Dabke](#) →

<https://youtu.be/rGN2uWS2iKs>

[Andalusian music \(Spanien\)](#) →

https://youtu.be/N_OnGT0XeRI

Turkiet

Turkiet har arabiska, persiska och islamiska influenser. Enstämmighet med rika klangfärger.

Makam –är ett system av melodyper som används i turkisk klassisk musik och turkisk folkmusik. De har ett flertal nationella instrument t.ex. Ney, Zurna och Davul.

Baglama – Saz

Den turkiska lutan baglama har fått allt större spridning i Turkiet sedan 1930-talet. Instrumentet spelas till fest och dans både i städer och på landsbygd. Det används också vissa religiösa ceremonier. Rötterna kan spåras till 1000-talet, då en liknande långhalsluta spelades av kringvandrande trubadurer

Saz

Israel

Under 1930-talet invandrade sionister från Ryssland och tog naturligtvis med sig en rad ryska musikstilar och sånger, vars texter snart skulle komma att översättas till hebreiska. Sångerna går ofta i moll, och ackompanjeras av instrument som dragspel och gitarr. Även **klezmermusik** från olika östeuropeiska länder letade sig ner till Israel via jiddisch-talande judiska immigranter. Arabisk musik har från flera håll haft en betydande inverkan på den israeliska musiken.

LYSSNA – Israelisk musik

[Shabat Shalom Medley](#) →

<https://youtu.be/l4eQdYVf2B0>

[Chiri Bim](#) →

https://youtu.be/TqlZD_F3MGo

[Toembai](#) →

<https://youtu.be/bodkHOJrb2M>

SPELA – Israelisk musik

[Hava Nagilah](#) →

<https://youtu.be/UbjmkrUDb8c>

[Zum Gali gali](#) →

<https://youtu.be/grag-UnQoq0>

Genre: Musikstil

Improvisation: När man hittar på något i stunden

Stråke: En pinne med hår på som man drar över strängarna på ex. en fiol.

Resonans: självsvängning. Resonanssträngar spelas inte på utan förstärker ljudet av tonen som redan spelats.

Indien

Oktaven i indisk musik är här indelad i 22 mikrotoner, sruti. I Indien spelar man bland annat Ragamusik. **Raga** betyder känsla och det finns olika ragor för olika tillfällen. Raga spelas på instrumentet sitar.

Viktiga instrument: Tabla och Sitar.

Sitar

Det mycket karaktäristiska indiska lut instrument har både spelsträngar, bordunsträngar och dronsträngar. I Indien spelar man andra skalor än vi gör med bl.a. mindre intervall s.k. kvartstoner.

Tabla

Slagverk som används inom klassisk, populär och religiös musik. Ordet tabla är arabiska och betyder trumma. Instrumentet består av två trummor, en större bastrumma för vänsterhanden och en mindre trumma för högerhanden.

LYSSNA - Indisk musik

Beautiful India Music- [Tales of India](https://youtu.be/Z03sLJ18ROE) →
<https://youtu.be/Z03sLJ18ROE>

Ravi Shankar – [Ind Day Celebrations](https://youtu.be/kCsmvK06SCA) →
<https://youtu.be/kCsmvK06SCA>

Japan

I Japan finns Gagaku, hovorkester i levande tradition sedan 700-talet. Instrument i japansk folkmusik är bl.a. Koto, Shamisen (långhalsluta), Shakuhachi (bambuflöjt) och Taiko trummor.

Koto

ett japanskt stränginstrument, långcitra, som ursprungligen kommer från Kina. Koton är 2 m lång och placeras på golvet. Den har 13 strängar och spelas med plektrum på fingrarna.

LYSSNA – Japansk musik

Taiko -Aska - [Gumi](https://youtu.be/lOo5O3qyqlk) →
<https://youtu.be/lOo5O3qyqlk>

Haru no Umi- [Koto och Shakuhachi](https://youtu.be/404tSfsP3eI) →
<https://youtu.be/404tSfsP3eI>

Shakuhachi flute sampled I
Peter Gabriels – [Sledgehammer](https://youtu.be/OJWJE0x7T4Q) →
<https://youtu.be/OJWJE0x7T4Q>

SPELA – Japansk musik

[Sakura](https://youtu.be/FVTIb5eUsTw) →
<https://youtu.be/FVTIb5eUsTw>

Kina

Kinesisk musikhistoria är över 4000 år gammal. Musiken var viktig vid religiösa ceremonier, vid hoven och för det arbetande folket på risfälten. Musikteorin och de olika instrumenten ansåg man höra ihop med väderstreck, årstider och naturfenomen. Det finns ca 300 olika operastilar, Peking operan är mest känd. Där centrala temat är kampen mellan det onda och det goda. Fram till 1920-talet var där bara män som fick uppträda i Peking operan, även i damroller.

Guqin vs Guzheng

Guqin är ett av de äldsta, fortfarande spelade kinesiska stränginstrumenten, och det som traditionellt har haft den högsta statusen. Att kunna spela guqin ansågs tidigt vara ett av en bildad persons måsten. I äldsta tid varierade utformningen av instrumentet.

En av de största skillnaderna är att guqin har 7 strängar medan guzheng har 21 strängar. Guqin är mindre än guzheng.

Guzheng är ett populärt traditionellt kinesiskt stränginstrument med rötter i den kinesiska antiken. Guzheng är fortfarande ett instrument i utveckling.

LYSSNA – Kinesisk musik

Guzheng - [Spring River Flower Moon](https://youtu.be/ujzMHLac404) →
<https://youtu.be/ujzMHLac404>

[Birdsong in hollow valley](https://youtu.be/7tG8r3VBvEI) →
<https://youtu.be/7tG8r3VBvEI>

Guzheng cover – [Sweet Child o' mine](https://youtu.be/3wR6TfNGauo) →
<https://youtu.be/3wR6TfNGauo>

SPELA – Kinesisk musik

[Månen över Kang-Ting](https://youtu.be/-ERdh0KjWtQ) →
<https://youtu.be/-ERdh0KjWtQ>

Ryssland

Ryssland är geografiskt stort och omfattar många olika musikstilar. På medeltiden sjöng man berättande hjältesånger – bylina. De ryska visor vi hör idag uppkom först på 1800-talet. Rysk folkmusik associeras framför allt med instrumentet balalajka och sorgmodiga sånger i moll. Folkdansen är ofta fartfylld och akrobatiskt med höga hopp och bensparkar.

Balalajka

Trekantigt stränginstrument som finns i sju storlekar – piccolo, diskant, prim, sekund, alt, bas och kontrabas.

LYSSNA – Rysk musik

Ivan Rebroff -[Kalinka Malinka](#) →
<https://youtu.be/uG476e4P6q0>

Trio Moscow Nights →

<https://youtu.be/Jg5kpVTpl5Y>

SPELA – Rysk musik

[Kalinka](#) →
<https://youtu.be/O4JX8XLYU-g>

En natt i Moskva →

<https://youtu.be/Tnfd7WoaVRk>

AUSTRALIEN och OCEANIEN

Australien

Här finns ursprungsbefolkningen Aboriginer. En sånglinje (songline) även kallad drömspår, är en av vägarna över hela landet eller ibland himlen inom det animistiska trossystemet. Sånglinjernas vägar spelas in i traditionella sångcykler, berättelser, dans och konst och är ofta basen för ceremonier. De är en viktig del av den aboriginiska kulturen och förbinder människor till deras land.

Didgeridoo

Bordun och övertonsinstrument. Från en stock av eukalyptusträd som termiter har urholkat.

Didgeridoo

LYSSNA – Australiensisk musik

[Traditional Didgeridoo Rhythms](#) →

<https://youtu.be/yG9ZX1FS20A>

SPELA – Australiensisk musik

[Kookaburra](#) →

<https://youtu.be/L2Fun2atBO8>

Indonesien

Påverkan från Kina, Indien, Europa och den arabiska världen. Instrument med metalliska klanger, t.ex. Gender (metallofon), Saron (mindre metallofon), gongspel (hängande/liggande). Två tonsystem – pelog och slendro.

Wajang – dans och dockteater.

Gamelan – gongorkester

LYSSNA – Indonesisk musik

Sound tracker- [Gamelan](#) →

<https://youtu.be/UEWCCSuHsuQ>

Slendro

Pelog

Gamelan

Figure 2 - Central Javanese gamelan instruments (From JT Titon [ed.], *Worlds of Music*, 235)

Slutuppgift i Folk- och Världsmusik

Uppgift:

- Välj en musikstil, land eller världsdel folkemusik att *berätta om och resonera kring!*
- Förbered en presentation av något slag.
- Skriftligt arbete (1–2 A4-sidor) eller muntlig presentation av något slag.
- Du kan t.ex. berätta och visa lyssningsexempel eller göra en PowerPoint.
- Tänk på att frågeställningarna nedan behandlar både fakta och era egna resonemang.
- Inlämning och redovisning enligt överenskommelse.

Detta ska finnas med:

- Kort beskrivning av valt område
- Musikexempel
- Fakta om gällande musikstil, instrument och andra utmärkande drag. Karaktärsdrag? Fyller instrumenten någon särskild funktion?
- Var har musiken sina rötter? Dvs vad har de influerats av?
- Vilken betydelse har musiken haft för människan och samhället historiskt sett, och finns det fortfarande kvar? Har den t ex inspirerat någon artist i framtiden?

Förslag på fördjupnings områden

Våra nordiska grannländer, Ale Möller, Sofia Karlsson, jojk, Afrobeat, Highlife, turkisk folkemusik, kinesisk folkemusik, Taiko, Gamelan, Country, Cajun, Zydeco, Queen Ida, Bluegrass, fransk folkemusik, calypso, Native American Music, Fado, Samba, Merengue, Cumbia, Nya Zeeland, Gamelan...

Kunskapskrav

- Föra resonemang om musikens olika funktioner och vilken betydelse den har och historiskt har haft för individer och samhällen
- Urskilja och jämföra musikaliska karaktärsdrag från olika genrer och kulturer
- Urskilja olika instrument och beskriva dess funktion i olika sammanhang